

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 101.3

Лілія Тішко
(Дніпро)

МИСЛЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

У статті досліджуються особливості та значення мислення, розуміння його змісту. Описуються особливості мислення у сучасному світі науково-технічного прогресу.

Ключові слова: мислення, роздуми, пізнання, буття, інформація, науково-технічний прогрес.

The article examines the features and meaning of thinking, understanding its content. Describes the features of thinking in the modern world of scientific and technological progress.

Key words: thinking, reflection, knowledge, being, information, scientific and technological progress.

Однією із найвиразніших ознак людини є її спроможність мислити, аналізувати інформацію, вдосконалювати своє бачення світу, гармонійно й обдуманно з ним взаємодіяти. Ця здатність людини до пізнання світу довкола себе і усвідомлення себе в ньому реалізовувалася протягом всієї історії людства у різних культурах.

Безумовно, мислення є надзвичайно важливим, оскільки, перш ніж діяти, ми думаємо. Нехтуючи ним, ми будемо ігнорувати найважливішу властивість людини. Лише людина, яка мислить може повноцінно творити своє життя. Ті ж, для кого мислення не є властивим – просто існують, подібно світу тварин чи рослин, так як мислення постає формою самоусвідомлення під кутом зору власних життєвих зацікавлень людини та її життєвого вибору. Тому здатність оцінювати дійсність, а не лише сприймати її, постає величезною перевагою людського інтелекту, запорукою людського прагнення до розвитку, до самовдосконалення.

Тою мірою, якою людина здатна на сьогоднішній день осмислити та зрозуміти себе і своє становище у світі, якою рішучістю вона пронизана пройти всю можливу дистанцію розумового прояснення своєї життєвої ситуації, – саме тою мірою вона філософствує або постає філософом. Важливо зрозуміти, що завдяки філософії людина заявляє про своє бажання взяти на себе відповідальність за свідоме вирішення своєї життєвої долі.

Цілком зрозуміло, що мислення людини постійно змінюється, удосконалюючись від однієї історичної епохи до іншої. Причому в процесі цієї зміни мислення впливає як на епоху, так і на процес життєдіяльності людини. Однак потрібно враховувати також і зворотній вплив епохи на структуру і сам процес мислення [2; с. 26]. Так, сучасні трансформаційні зрушення, що відбуваються в суспільстві, позначаються не лише на сфері виробництва, але й на організації самого ж процесу мислення. Сьогоднішні виклики глобального світу вимагають продуманості, інтенсивності інтелектуальних зусиль, які поєднують у собі знання, культуру і здатність до діяльності. Тому мисляча особистість є метою цивілізаційного розвитку.

Варто пам'ятати, що сучасний світ переповнений інформаційними вірусами, які змінюють мислення і, як результат, – поведінку людини. Будучи провідниками шкідливих тверджень, вони атакують свідомість людей і перетворюють їх на слухняне стадо. У такий спосіб інформаційні віруси підштовхують до прийняття рішень, вигідних їхнім творцям.

У своїй праці «Становище людини» відома американська мислителька ХХ століття Ханна Аренд відзначила, що «суспільство служителів», в яке ми перетворилися, дозволяє людям відмовитися від своєї індивідуальності і ставати звичайними «функціями», замість того, щоб брати на себе відповідальність за життя, мислити і діяти самостійно. Вони стають

пасивним відображенням навколишнього середовища, високо розвинутими тваринами, а не справжніми людьми, які приймають свідомі рішення [1, с. 34]. На прикладі даного філософського трактату легко зрозуміти, що сила філософського мислення полягає насамперед у вмінні ставити все нові й нові питання світу й самому собі, у вмінні мислити раціонально, вмінні розуміти свої думки та думки інших, вмінні самостійно приймати правильне рішення, свідомо оцінюючи ситуацію. Відносно цього дуже влучно зауважив німецький філософ-іраціоналіст Артур Шопенгауер: «...У того, хто мислить самостійно в руках є компас, що допоможе стати на вірний шлях» [5, с. 177].

На сьогоднішній день науково-технічний та соціальний прогрес вимагає вмінь швидко адаптуватися до сучасних умов життя суспільства, змінюватися та вдосконалюватися на основі самостійно набутих знань, знаходити шляхи розв'язання професійних і соціальних завдань у будь-яких нестандартних ситуаціях [3, с. 227]. Таким чином, особливості життя сучасного людства вимагають володіння комплексними навичками мислення.

Варто розуміти, що людина не має потреби у володінні величезним масивом інформації. Натомість важливим є те, щоб нова інформація зміцнювала вже побудовану систему і поглиблювала наявне знання. Тільки так наша картина світу може стати повною. «Як величезна, але не систематизована бібліотека не може принести стільки користі..., так і величезний багаж знань, якщо вони не опрацьовані власним мисленням, мають значно меншу цінність, ніж значно менша кількість свідчень, але глибоко продуманих» [5, с. 174].

Серед найважливіших якостей мислення треба звернути особливу увагу на таку характеристику мислення як критичність. Мається на увазі не просто вміння мислити, а мислити логічно і раціонально; аргументувати, аналітично дискутувати, правильно висловлювати свою думку та розуміти думки інших. Покращити якість критичного мислення можна за допомогою вміння інтерпретувати прочитане, прислухаючись до інтерпретації інших; вміння дискутувати та вміння письмово описувати свої думки. Тільки ті люди, які активно і правильно мислять, можуть точно оцінити події, проаналізувати факти, зробити потрібні висновки.

Критичність мислення підносить нас від випадкового формування світогляду до усвідомлення його творення. Кожна людина вибудовує повноту знання по-своєму, тому це постійний процес та своєрідний стиль сприйняття інформації, коли нове знання обов'язково пов'язується з уже засвоєним.

Варто відзначити, що водночас сам процес мислення тісно пов'язаний з емоціями та поведінкою людини. Вони ж взаємообумовлено переплітаються між собою, впливаючи на її життя. Тому наші думки, індивідуальний спосіб сприйняття дійсності, характер мислення іноді допомагають нам, а іноді пригнічують.

Спостережливість деяких філософів дозволила виявити факт того, що мислення неабияк відображається навіть на зовнішності людини. Якщо бути точнішим, – ми є тим, що ми думаємо! Кожна із думок на час своєї присутності накладає на обличчя свій вигляд, закарбовуючись, в результаті багатьох повторень, там назавжди. «Трапляються навіть такі люди, – пише Артур Шопенгауер, – на обличчі яких відображена така наївна вульгарність і приниженість думок, обмеженість розуму, що просто дивуєшся як вони ризикують виходити з такою фізіономією, не надягаючи маски» [5, с. 9].

Таким чином, мислення є досвідом буття, що змушує змінюватися та перероджуватися. Кожне життя являє собою певну точку зору на світ, а людина постає в цьому процесі осмислення як «орган» осягнення істини, що одержує тим самим життєвий вимір. Повнота бачення, суджень і оцінок додає нам відчуття повноти життя та поглиблює розуміння світу. Поглиблюючи мислення, ми даємо своєму внутрішньому світу можливість стати багатшим, повнішим, змістовнішим. Але працювати над цим не може хтось із зовні, лише ми особисто.

Здатність мислити є невід'ємною частиною життя, яку треба розвивати й удосконалювати. Це заповідь свободи в XXI ст., а не лише основа суспільного прогресу. Проте, на жаль, характерною рисою багатьох людей залишається бездумність, що з плином часу лише посилюється. Сьогодні сила техніки переросла та послабила здатність людини

приймати рішення. Тому вкрай необхідно відсторонюватися від речей і бути відкритим до нового пізнання світу. Варто навчитися не лише вирішувати проблеми, а й ставити їх самостійно. Саме тоді людина зможе вистояти у безмежному світі науково-технічних відкриттів та нових звершень, не втрачаючи себе. Бо здатність мислити є головною особливістю людини, необхідною для виживання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Батлер-Бодон Т. 50 великих книг по філософії. Київ: Форс Україна, 2019. 432 с.
2. Гальченко М. Мислення як ресурс творення соціокультурної реальності. *Нова парадигма*. 2017. Вип. 132. С. 25-33.
3. Горохова В. Значущість критичного мислення для сучасних суспільства та освіти. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Філософія*. 2014. Вип. 42. С. 226-240.
4. Карівець І.В. Сутність філософії, або чому ненавидять філософію *Гуманітарні візії*. 2017. №1 (5). С. 81-85.
5. Шопенгауэр А. Афоризмы житейской мудрости. Санкт-Петербург: Азбука, Азбука-Аттикус, 2011. 256 с.